

TA NEA

Βιβλιοδρομιο

Γιαέλ βαν ντερ Βούντεν «Το αντίθετο του μίσους δεν είναι η ανοχή, αλλά η επιθυμία»

Η ολλανδή συγγραφέας,
που έφτασε στη βραχεία λίστα
του βραβείου Μπούκερ 2024,
μιλάει για το μυθιστόρημά της
με τίτλο «Στο σπίτι της»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΟΥΛΓΕΡΙΔΗ

Το «Safekeep» είναι το μυθιστορηματικό ντεμπούτο της Ολλανδής Γιαέλ φαν ντερ Βάουντεν: μια ιστορία επιθυμίας, σεξουαλικής καταπίεσης και εμμονής ανάμεσα σε δύο γυναίκες που μένουν στο ίδιο σπίτι της ολλανδικής υπαίθρου το καλοκαίρι του 1961. Παράλληλα είναι και μια διερεύνηση για το βάρος του παρελθόντος που κουβαλούν οι ευρωπαϊκές κοινωνίες – την κληρονομιά του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και τις σκοτεινές όψεις του συλλογικού παρελθόντος. Ζώντας μόνη στο εξοχικό της αείμνηστης μητέρας της, η Ιζαμπελ ξέρει ότι η ζωή της είναι όπως θα έπρεπε – καθοδηγείται από τη ρουτίνα και την πειθαρχία. Όλα όμως ανατρέπονται όταν ο αδερφός της, Λούις, φέρνει τη νέα του φίλη, Εύα, για να μείνει εκεί όλη τη σεζόν. Η Εύα αποδεικνύεται το αντίθετο της Ιζαμπελ: κοιμάται αργά, περπατάει με θόρυβο και αγγίζει πράγματα που δεν πρέπει. Κάποια στιγμή ο αιφνιδιασμός και η σύγχυση δίνουν τη θέση τους στον έρωτα. Μιλήσαμε με τη συγγραφέα όταν είχε βρεθεί στη βραχεία λίστα του Μπούκερ εν όψει της ελληνικής έκδοσης

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

ROOZMAKIJN FOTOGRAFIE

2

συνέντευξη

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

του μυθιστορήματος με τίτλο «Στο σπίτι της», από το ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ, σε μετάφραση της Ιλάντρας Διονυσίου.

Κατά κάποιον τρόπο, το σπίτι είναι ένας χαρακτήρας μέσα στο βιβλίο. Προέρχεται αυτό από τις δικές σας αναμνήσεις και τον τρόπο με τον οποίο μεγαλώσατε;

Πάντα με γούτευαν τα σπίτια, το πώς ζούσαν οι άλλοι άνθρωποι. Είχα αυτή τη συνήθεια, και ως έναν βαθμό τη διατηρώ μέχρι σήμερα: όταν επισκέπτομαι για πρώτη φορά το σπίτι κάποιου να σκέφτομαι τι μπορώ να αναδημιουργήσω από αυτό το μέρος στο δικό μου σπίτι. Πάντα υπάρχει κάτι που τραβάει την περιέργειά μου. Μια καρέκλα, ένα χρώμα, ο τρόπος που κάποιος τακτοποιεί τα πράγματα. Πάντα ζίλευα τους ανθρώπους που έχουν πολύ λίγα και κρατούν το σπίτι τους «γυμνό». Αντιθέτως στο δικό μου τα πάντα συσσωρεύονται. Η Ιζαμπελ είναι ένα ενδιαφέρον μείγμα αυτού που είμαι εγώ και αυτού που θα ήθελα να είμαι: περιβάλλεται από πράγματα και νοιάζεται γι' αυτά – τα βλέπει ως αναπαράσταση των αρετών της. Αν έχει καλά πράγματα, τότε και η ίδια πρέπει να είναι καλή. Αλλά χρειάζεται να έχει τον απόλυτο έλεγχο των αντικειμένων: πού βρίσκονται στο σπίτι, πώς τοποθετούνται. Ετσι, τη στιγμή που μπαίνει στη ζωή της κάποιος που διαταράσσει αυτή την τάξη, η νέα κοπέλα του αδελφού της, η Εύα, όλη η αίσθηση του ελέγχου αρχίζει να καταρρέει. Τότε το ερώτημα παραμένει: αφού η Ιζαμπελ δεν έχει πια τον έλεγχο, τι θα βγει τώρα στην επιφάνεια;

Η Ιζαμπελ και η Εύα, τόσο αντίθετες ως χαρακτήρες, έχουν ξεχωριστές αφηγηματικές φωνές. Πώς δουλέψατε σε αυτό το σημείο;
Η Ιζαμπελ προσφέρει μεγάλη «καθαρότητα» για να δουλέψει κανείς. Έχει πολύ σαφείς κανόνες στη ζωή της. Σχεδόν σε κάθε σκηνή, με κάθε κομμάτι διαλόγου, αναρωτιόμουν: «Πώς θα συμπεριφερόταν εδώ η Ιζαμπελ;», «Τι θα έλεγε;». Η απάντηση έρχοταν γρήγορα και ξεκάθαρα: θα ήταν απότομη, δεν θα παρέδιδε τον έλεγχο στους άλλους, θα ήταν ολιγόλογη. Ακολουθούσα έναν πολύ ικανοποιητικό και δομημένο τρόπο γραφής, αλλά εξαιτίας αυτού ήταν επίσης χαρά μου να τον βάλω στην άκρη και να δημιουργήσω την Εύα – επιτέλους, λίγη κίνηση στην υπόθεση! Η Εύα είναι παιχνιδιάρη, ανάλαφρη και γεμάτη οργή. Το ζήτημα ήταν να καταλήξω τι ήθελε η μία από την άλλη και τα υπόλοιπα ήρθαν φυσιολογικά. Η Ιζαμπελ ήθελε να μένει μόνη και επίσης ήθελε να τη βλέπουν, να την ακούνε, να την αγγίζουν. Η Εύα θέλει να γίνεται αντιληπτή με έναν τρόπο και έτσι

η κύρια επιθυμία της είναι να κινείται και να μιλάει και να αλληλεπιδρά σαν να παίζει σε θεατρικό έργο – αλλά περιστασιακά ο αληθινός της εαυτός ξεπροβάλλει μέσα από τις ρωγμές. Ήταν πολύ διασκεδαστικό καθώς διάλεγα αυτές τις στιγμές, όπου βλέπεις την πραγματική Εύα μέσα από το οξυδερκές βλέμμα της Ιζαμπελ.

Ποια ήταν πιθανότατα τα δύο πράγματα που θέλατε να συμπεριλάβετε πριν καν αρχίσετε να γράφετε το βιβλίο; Ποιο ήταν, δηλαδή, το ηθικό ή συναισθηματικό «κέντρο», έστω και σε υποσυνείδητη κατάσταση;

Ήταν η μετάβαση που ανέφερα, από την απέχθεια στην επιθυμία. Τα αγαπημένα μου βιβλία είναι αυτά που παρουσιάζουν κάποια μορφή ανατρεπτικής αλλαγής – ένας χαρακτήρας που νομίζει ότι γνωρίζει τον εαυτό του και ανακαλύπτει ότι δεν τον γνωρίζει. Το είχα κι εγώ αυτό όταν ήμουν παιδί! Όλες εκείνες οι μαγικές ιστορίες με τα παιδιά που ανακάλυπταν ότι είχαν κάποια υπερφυσική δύναμη ή ότι ήταν εκλεκτοί. Και μετά αυτή η μετάβαση, το πέρασμα από την αδυναμία στη δύναμη, από το άγνωστο στο οικείο. Με την Ιζαμπελ δούλεψα αυτό το σχήμα σε μικρότερη κλίμακα: μια γυναίκα, σε ένα σπίτι, που νομίζει ότι δεν έχει καμία επιθυμία και ανακαλύπτει ότι ξεχειλίζει από πόθο. Μια γυναίκα που νομίζει ότι βρίσκεται εκεί όπου ανήκει και ανακαλύπτει ότι η αλήθεια είναι πιο περίπλοκη.

Η Ιζαμπελ έχει έναν ομοφυλόφιλο αδερφό, που ζει με τον σύντροφό του Σεμπάστιαν. Γιατί δεν καταλαβαίνει περισσότερο την ετερότητα; Με ποιον τρόπο κάτι τέτοιο αντιπροσωπεύει μια ευρύτερη στάση στην ολλανδική κοινωνία;

Πάντα πίστευα ότι οι πιο ενδιαφέρουσες σχέσεις που είχα στη ζωή μου ήταν αυτές που ξεκινούσαν όχι από κάτι που μου άρεσε – με άτομα που είτε αντιπαθούσα, είτε είχα εκνευριστεί ή απλώς δεν καταλάβαινα. Και στη συνέχεια αποδεικνυόταν λάθος η δική μου αρχική αντίληψη. Μου αρέσει όταν αποδεικνύεται ότι κάνω λάθος με τους ανθρώπους γιατί μου θυμίζει ότι κανείς δεν είναι στατικός, ότι δεν είμαστε φτιαγμένοι από πέτρα. Και το αντίστροφο: η ιδέα ότι η πρώτη μου εντύπωση δεν είναι η μόνη με παρηγορεί. Το ταξίδι της Ιζαμπελ είναι ένα ταξίδι μετάβασης από την αποστροφή και την προκατάληψη στην επιθυμία. Θέλω να πιστεύω ότι το αντίθετο του μίσους δεν είναι η ανεκτικότητα, αλλά η επιθυμία. Το μίσος έχει να κάνει περισσότερο με την απώθηση και τον φόβο – πράγματα

Yael van der Wouden

ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ

Μτφ. Ιλάντρας Διονυσίου
Εκδ. Μεταίχμιο, σελ. 360
Τιμή 18,80 ευρώ
Αναμένεται από 13 Μαρτίου

που μας απδιάζουν και μας φοβίζουν – ενώ η ανατροπή αυτού είναι η επιθυμία... Το να θέλω μαζί με κάποιον και όχι χωρίς αυτόν. Η Ιζαμπελ είναι ένα βαθιά καταπιεσμένο άτομο, η ζωή του οποίου ορίζεται από τον φόβο να χάσει τον έλεγχο. Μπορεί ξαφνικά να έρθουν άνθρωποι στο σπίτι της και να αγγίζουν τα πράγματά της ή να της τα πάρουν. Ποια θα ήταν τότε, αν δεν είχε τα πράγματά της; Και τότε φυσικά τα χειρότερα όνειρά της γίνονται πραγματικότητα. Κάποιος μπαίνει, αγγίζει τα πράγματά της, κάποιος τα παίρνει. Και έτσι πρέπει να ζήσει τους εφιάλτες της, πρέπει να αφήσει τον έλεγχό της να ξετυλίξει και να βγει από την άλλη πλευρά, ίσως αμετάκλητα αλλαγμένη.

Το βιβλίο περιλαμβάνει ερωτικές σκηνές, οι οποίες συχνά αποδεικνύονται «ναρκοπέδιο» ακόμη και για τους μεγάλους μοντερνιστές. Πώς το αντιμετωπίσατε αυτό;

Πήρα μεγάλη χαρά γράφοντας το κεφάλαιο 10 (σ.σ.: όπου περιγράφεται η ερωτική συνεύρεση των δύο γυναικών)! Η Ιζαμπελ είναι ένας βαθιά καταπιεσμένος χαρακτήρας, αλλά κατάφερα να «ταξιδέψω» μαζί της στο πρώτο μισό του βιβλίου, όπου το μόνο που κάνει είναι να εκνευρίζεται, να ανησυχεί, να απαξιώνει τον εαυτό της και να μην επιτρέπει ποτέ στην επιθυμία να κυριαρχήσει... Λέει μάλιστα κάποια στιγμή, σχετικά με τον πόθο, ότι ήταν σαν μια ασθένεια που την έπιασε τη νύχτα, που έπρεπε να ιδρώσει και να ξεχάσει το επόμενο πρωί... Το να βλέπεις μετά αυτόν τον χαρακτήρα να χάνεται παραδομένος στην επιθυμία για πρώτη φορά στη ζωή του...! Ήταν μια φανταστική κάρωση.

Ο αγώνας της Ιζαμπελ να ξεπεράσει τον θάνατο της μητέρας της και να βρει έναν τρόπο να ζει στο παρόν είναι ο καθρέφτης μιας ευρύτερης τάσης στις μεταπολεμικές Κάτω Χώρες;

Ο αγώνας της Ιζαμπελ με τον θάνατο της μητέρας της είναι επίσης ο αγώνας της με οποιονδήποτε φεύγει από τη ζωή της. Ο μικρότερος αδελφός της, ο Χέντρικ, έφυγε στο όνομα του έρωτα και της επιθυμίας. Ο μεγαλύτερος αδελφός της εμφανίζεται πάντα με μια άλλη κοπέλα αγκαζέ. Ο πατέρας της πέθανε όταν ήταν μικρή, ο θείος της δεν την επισκέπτεται ποτέ, ο πόλεμος παίρνει ανθρώπους αυθαίρετα, ακόμα και ο σκύλος της πέθανε νέος και τραγικά. Η Ιζαμπελ βιώνει τη ζωή ως μια σειρά από εγκαταλείψεις και την ιδέα της επιθυμίας ως κάτι εγωιστικό. Ετσι, σε αυτή τη μεταπολεμική εποχή, η Ιζαμπελ δεν πρέπει ποτέ να φύγει, δεν πρέπει ποτέ να επιθυμήσει και δεν πρέπει ποτέ να αποχωρήσει από τον τάφο ενός σπιτιού που αντιπροσωπεύει την εκλιπούσα μητέρα της... Κρατάει με νύχια και με δόντια τα πράγματα που δεν θα την αφήσουν: κουτάλια, πιάτα, κρηπίδια. Αλλά φυσικά, δεν υπάρχει περισσότερη ασφάλεια στις υλικές συνδέσεις όσο στις ανθρώπινες. Οι άνθρωποι μπορούν να σου πάρουν τα κουτάλια, οι άνθρωποι μπορούν να σε αγαπήσουν και να σε αφήσουν και πάλι. Αντί να υπερασπιστεί τον εαυτό της ότι μένει μόνη, μπορεί να απαιτήσει να επιστρέψουν σε αυτήν οι αγαπημένοι της;

Είχατε αποφασίσει από την αρχή ότι θα κλείσατε το μυθιστόρημα με αυτή την απόλυτη στιγμή προσωπικής σύνδεσης;

Ήξερα από την αρχή πώς ήθελα να τελειώσω το μυθιστόρημα. Όχι λεπτομερώς, αλλά ήξερα ότι έπρεπε να τελειώσει με μια χειρονομία. Οπου κάποιος προσφέρει ένα δώρο και το άλλο άτομο το δέχεται. Για μένα έχει να κάνει με την έννοια της συγχώρεσης. Η συγγνώμη αφορά πολύ περισσότερο το άτομο που τη ζητάει, παρά το άτομο που τη δέχεται. Ετσι όπως το βλέπω εγώ, το να συγχωρείς κάποιον έχει ένα στοιχείο ευαλωτότητας και είναι επίσης ένα δώρο, μια συμφιλιωτική χειρονομία.

Βιβλιοδρόμιο

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΟΥΛΓΕΡΙΔΗΣ

